Policy Briefing

Kaalinta Beesha Caalamka ee Soomaaliya
Maalinta Xigta 'Heshiiska Cusub'

Maalinta 16-ka September 2013ka, ayaa magaalada Brussels waxay u marti galinaysaa Soomaaliya shir lagu maamuusayo heshiiska loo yaqaan 'Heshiiska Cusub' (New Deal) oo ay qabanqaabadiisa leedahay Midowga Yurub. Soomaaliya ayaa loo badaniyaa inaysan waxba is beddelin 17-ka September, oo ah maalinta xigta saxiixa Heshiiska Cusub. Heshiiskan ayaa raadinaya sidoo loo yagleeli lahaa qaabab cusub oo ay u wada shaqayn karaan bulshada deeq bixiyayaasha iyo Soomaaliya, waxa ugu muhiimsan ee ay taabbo galinayso arrintan ayaa ah in loo abuuro labada dhinacba fursadda ah inay ku wada shaqeeyaan is ixtiraam labada dhinac ah, hufnaan, iyo xisaab sami.

Si kor loogu qaado saamaynta, deeq bixiyayaashu waa inay a yimaaddaan aragti guud oo midaysan, isku xiraan dadaallada ay Soomaaliya ku gacan qabanayaan, tan ugu muhiimsanna ayaa ah inay gacan qabashada ku saleeyaan sida ay mudnaanta u kala leeyihiin baahida qaran ee Soomaaliya ay leedahay. Ujeedooyin macquulka ah waa in laysla meel dhigaa. Layska ilaaliyo in naqshado hore. Caqabadaha Soomaaliya haysta ayaa kala duwan ahna kuwo murugsan. Guusha kama danbaystaa ee heshiiskan ayaa lagu cabbiri karaa saamaynta uu ku yeesho dadka Soomaaliyeed ee ku kala nool dalka dacalladiisa.

Dawaladda Federaalkaa ee Soomaaliya (DFS) ayaa waxaa ka saaran waajibaad sidii ay uga miro dhalin lahayd gacan qabashada caalamiga ah ayadoon laga tagayn sharciyadda gudaha, waxaana taas lagu gaarayaa in la isticmaalo siyaasadda ka qayb galinta, labo laabidda dadaallada lagu dhisayo hayadaha dawladda, sidoo kalena la dhagax dhigayo nidaam siyaasadeed oo demoqaraadi ah. Si dib loogu hanto kalsoonida dadka wax ku leh, DFS waa inay qaadataa siyaasad lagu ciribtirayo musuqmaasuqa iyo nin jeclaysiga.

Soo jireen aan wanaagsaneyn

Teer iyo markii ay duntay dawladdii dhexe sannadi 1991-di, bulshada caalamka ayaa si isdaba joog ah ugu khaldantay akhrinta xaaladda Soomaaliya. Sannadi 1993-di Soomaaliya waxay si xasuus leh u baddashay macnaha heshiisyada faragalinta shisheeye . Wixii ka danbeeyay dagaalki qaboobaa iyo kii goosgooska ahaa ee ka dhaxeeyay Soomaaliya iyo Itoobiya, ayaa waddanku si degdeg ah oo an kala har lahayn ugu dhacay burbur iyo fawdo taasoo keentay in Qaramada Midoobay ay ku dhawaaqdo hawl gal nabad ilaalineed. Markii ciidamadii yaraa ee Qaramada Midoobay ay ku guul darraysteen kala qaboojinta iyo xabbad joojin dhex marta dhinacyadii is hayay, madaxwaynahi dalka Maraykanka George H. W . Bush ayaa qaatay go'aan cad oo ah in ciidamadiisu ay hor kacaan hawl gal khaas ah, hoos tagayana Qaramada Midoobay oo tiradoodu dhammayd 37,000 (kudhawaad 20,000 ka badan ciidamada Midowga Afrika ee ka hawlgala dalka hadda), si loo hirgaliyo nabad.

Ayadoo ay jiraan arrimahan murugsan, oo ay ku xigsadeen dhacdooyinki loogu magac daray 'Black Hawk Down' ee lagula dagaalay ciidamadii Maraykanku hor kacayay laguna dilay magaalada Muqdisho 18 askari oo ka mid ah ciidamada kumaandoosta Maraykanka, ayay labada dhinac ee Maraykanka iyo Qaramada Midoobayba go'aansadeen inay isaga hayaamaan dalka, ugana tagaan waddanka isagoo sii quusaya burbur iyo halaag. Madaxwayne Clinton ayaa siyaasadahiisu ku salaysnaayeen xakameynta colaadaha ka jira meelaha ka baxsan xuduudda dalkiisa. Dhacdooyinki 9/11 ayaa markale baddalay qorshaha caalamka ee la falgalidda wadamada qaar sida Soomaaliya, oo la rummaysnaa inay noqon karto meel argagaxisado ay ku dhuuman karaan

Sannadii 2006-di marki ay kor usoo kaceen ururki loo yaqaanay Maxaakiimta Islaamiga ah oo gacanta ku qabtay gobollada bartamaha iyo koonfurta dalka, isla markaana ay hirgaliyeen dagganaansho, ayaa markii ugu horraysay teer iyo 1991-di dawladda Itoobiya walwal ka muujisay dawlad ay hoggaaminayaan islaamiyiinta inay ka dhalan karto Soomaaliya. Ethiopia ayaa si xoog ah meesha uga saartay Ururki Midowga Maxaakiimta. Mareykankuna gacan ayuu siinayey. Itoobiya ayaa si aan ula kac ahayn u dhiirri galisay inay soo ifbaxaan kooxo xagjir islaami ah oo la magac baxay al-Shabaab, kuwaasoo muddo sanado yar gudahood ah kula wareegay gacan ku haynta qaybo ballaaran oo dalka ka tirsan oo ay ka mid yihiin dhammaan magaalooyinka waawayn ee ku yaalla koonfurta waddanka. Al-shabaab ayaa xaqiijiyay taargeerada shacabka iyagoo si xun u isticmaalaya waddaniyadda iyo cadaawadda guud ee dadku u hayeen faragalinta shisheeye oo ay aaminsanaayeen ujeeddada laga leeyahay inay tahay kaliya in lagu dhibaateyo dadka Soomaaliyeed.

Tartanka danaha shisheeye ayaa sidoo kale waxaa ka dhashay isbarbaryaac gargaar oo aan habaysnayn. Deeq bixiyayaashii soo jireenka ahaa ¬--- oo reer Galbeed u badan—ayaa waxay muujiyeen kor u kaca iyo saamaynta ay leeyihiin waxay ugu yeereen 'deeq bixiyayaal aan horay loo aqoon' oo ka imaanayay waddamada soo koraya. Xariirka labadaan qolo ayaa inta badan ahaa mid aad u dhib badan, mararka qaarna la sheegaa inuuba tartan ku salaysnaa. Dadka Soomaaliyeed

HIPS

ayaa tartanka labadaan qaybood ee deeq bixiyayaasha ah ku tilmaamay in carqaladayn aan loo baahnayn uu ku yahay ujeeddooyinkii guud ee loo socday. Waddamada dariska ah ayaa si midaysan usii waday walwalkoodi ku aaddana arrimaha amniga iyo nabad galyada oo ay xaq u lahaayeen, laakiin waxay sidoo kale la yimaadeen qorshayaal aan sax ahayn oo ay ka dhashay inay isku dayaan in loo goobeeyo waddanki qaybo yaryar. Isku dayadaan ayaa waxay u adeegeen in Soomaaliya ay sii kala qaybsanto, iyadoo awalba bulshadu kala tagsanayd, waxaa intaa dheer caqabadda ah sidii loo taabbo galin lahaa wada hadallo qaran.

Taageero Wax ku ool ah

Bulshada caalamka waxay si aan shaki ku jirin u caawisay una badbaadisay dad Soomaali ah. Gargaarki bini'aadannimo ee xilligi cunta yaridu ka dhacday dalka, gaar ahaan abaarihii 1991 iyo 2011-kii, waxay ku badbaaday kumanaan kun oo dad Soomaaliyeed ah oo gaajo iyo cudurro la dhammaanayay. Hayadaha aan dawliga ahayn ee caalamiga ah ayaa marar badan buuxiya kaalimihii hayadaha dawladda ayagoo gudbinaya adeegyadi bulshada oo hayadihii dawladda ee qaban lahaa aysan muddo dheerba ka maqnaayeen goobta.

Waddamada ay u sokayso Kenya una shishayso Australia ayaa marti galiyay qaxooti Soomaaliyeed in kabadan labaatan sano. Qaarki karay inay dhisaan oo horumariyaan naftooda markii ay tageen waddamada dibadda ayaa u fidiyay nolol dadkoodi ku haray dalka iyagoo ugu soo dirayay lacago xawaaladaha., waxaa lagu qiyaasay lacag dhan 1 billyan oo doollar inay ku soo biirto dhaqaalaha dalka sannadkiiba taasoo ka timaadda lacagta ay soo diraan dadka Soomaaliyeed.

Ciidamada nabad ilaalinta Midowga Afrika ee ay maalgaliso Qaramada Midoobay ayaa ka saaray kooxda al-Shabaab magaalada Muqdishu sannaddi 2011-ki waxaana ka dhalatay arrintaas in xaalad lagu tilmaami karo dagganaansho oo aan la arag muddo dheer marka laga reebo xilligii yaraa ee maxkamadaha ay ka talinayeen ay gashay caasimaddi wadanka. AMISOM ayaa hadda lagu tilmaami karaa inay tahay darbiga kaliya ee kala dhex taagan Dawladda Federaalka ah iyo al-Shabaab.

Waddamada dariska ah ayaa marti galiyay tiro shirar dib u heshiisiin ah oo loo qabtay Soomaaliya, inta bandanna ay maal galiyeen waddamada deeq bixiyayaasha ee reer galbeedka ah. 18-ki bilood ee lasoo dhaafay oo kaliya, waddamada Ingiriiska iyo Turkiga ayaa middiiba ay marti galisay labo shir oo caalami ah oo Soomaaliya loo qabtay; dawladda Japan ayaa iyana u marti galisay Soomaaliya shir caalami ah. Itoobiya ayaa iyana xilli dhow dhexdhexaadisay heshiis ay wada galeen hoggaanka maamulka Jubbooyinka iyo Dawladda Federaalka ah ee Soomaalia oo lagu dhammeeyay khilaaf daba dheeraaday oo u dhaxeeyey labada dhinac. Itoobiya ayaa sidoo kale soo jeedisay inay dhexdhexaadiso DFS iyo maamul goboleedka Puntland. Turkey ayaa iyana wadda wadahadallo lagu dhexdhexaadinayo DFS iyo Soomaaliland.

Midowga Yurub ayaa marti galinaya 16-ka September shirweyne caalami ah oo looo qabanayo Soomaaliya oo si gaar ah looga hadlayo heshiiska loo yaqaan 'Heshiiska Cusub'- oo ah qaab cusub oo si wada jir ah loogu maamusayo hab dhismeedka gargaarka loo fidinayo Soomaaliya xilliyada soo socda si ay uga baxdo nuglaanta iyo burburka.

Maxaa ka 'cusub' Heshiiska Cusub?

Heshiiska Cusub ayaa loo qaabeeyay si uu u suurto galiyo " billaw cusub oo ay si wada jir ah uga wada qayb qaataan dadka Soomaaliyeed iyo bulshada caalmakaba." Sida ay sheegeen dadka ka shaqaynaya heshiiskan, nidaamka Heshiiska Cusub ayaa keenaya in qorshaha horumarinta Soomaaliya aysan hadakadib dajin doonin bulshada deeq bixiyayaasha ah oo kaliye, ee ay ka wada qayb qaadan doonaan DFS, bulshada rayidkaa iyo waliba deeq bixiyayaasha. Wada tashiyo lala yeeshay dadka Soomaaliyeed ee dalka qaybahiisa kala duwan jooga ayaa sida la sheegay lagu saleeyay 'qiimaynta burburka' taasoo ay kazoo baxday heshiis dhammaan qaybaha deeq bixiyayaasha la waydiistay inay ka qayb qaataan

Ayadoo laga amba qaadayo ka qayb qaadashada kooxda loo yaqaan G7+, " wada shaqayn iskaa wax u qabso ku salaysan ayaa waxa fidiyay waddamadi ay saamaynta ku yeesheen iska hor imaadyo iyo burburka haddana ku jira marxaladdi ay uga gudbayeen burburka una tillaabsanyaan dhanka horumarka," Heshiiska Cusub ayaa waxaa soo jeedintiisa lahaa hay'ado caalami ah oo ay ka mid tahay Qaramada Midoobay, Bangiga Adduunka, Hayadda Wada Shaqaynta Dhaqaalaha iyo Horumarka (OECD), Midowga Yurub, iyo Bangiga Horumarinta Afrika, sidoo kale tiro kamid ah wadamada deeq bixiyayaasha ah sida Ingiriiska, Maraykanka, Faransiiska, Sweden, Norway, iyo Japan.

Mabaadi'da heshiiska Cusub ayaa ah in si toos ah oo gacan qabasho leh loola shaqeeyo Soomaalida—ayaa ah kuwo wax ku ool ah. Taariikh ahaan, markii lagu dhawaaqo gacan qabashada iyo gargaar, Soomaaliya ayaa waxaa looga tashan jiray inaysan wax dawr ah ku lahayn, ayn tahay mid il-daran oo la gacan qabanayo sidaa darteedna aysan waxba ka oran karin aayaheeda. Waxqabadyadaan dambe ayaa xoojinaya dawrka lahaanshaha gargaarka iyo horumarka ayadoo mudnaan siintuna ay muhiim tahay marka hore ee la billaabayo hawshaba.

Hadiiba dajinta qorshaha soo socda ee Heshiiska Cusub la dhaqan galiyo mabda'a tayaynta gargaarka iyo saamayntiisaba sida ku xusan Heshiiska Cusub, waa mid su'aali ka taagan tahay. Qorshaha ay dajiyeen Qaramada Midoobay iyo Hay'adda Wada shaqaynta Dhaqaalaha iyo Horumarka (OECD); iyo DFS, ayaa waxa ay abuurayan iswaydiimo. Qorshaha ayaa soo jeedinaya "arrimo gaar ah oo mudnaan leh oo loogu yeeray Barnaamijka Lixda Tiir Dhismeed ee DFS iyo kuwo kale oo kusoo darsamay kaddib marki la sameeyey wada tashiyada." Heer intee le'eg ayay ka qayb qaatayaasha wadatashiyada la sheegay in la sameeyey matali karaan dhammaan umadda Soomaaliyeed ayaan wali caddayn. Heer intee le'eg ayaa wixii kasoo baxay wada tashiyada la qaatayna sidoo kale ma cadda. Waxaa jirta khatar ah in qorshahani, iskaba daa inuu noqdo 'qoraal dhaxalgal ah' oo ay tahay in lala qabsado oo la dhaqan galiyo sida xaaladda Soomaaliya ay faraysee, inuu ahaado magac u yaal ay ku adeegtaan bulshada caalaamka iyoo dhawr ka tirsan siyaasiyiinta soomaaliyeed oo hadal uun kusoo kordhiya hawlgalka loo baahan yahay si ay bulshada Soomaaliyeed u noqdaan kuwa kaliya ee ka faa'iida heshiiskan.

Qorshahan ayaa ka kooban ujeeddooyin guud oo u adeegaya nabad kusoo dabaalidda iyo qaran dhisidda, sida:

Siyaasad Sharci ah; Amni; Garsoor; Aasaas Dhaqaale; iyo Dakhli uruurin iyo Adeegyo. Misaaaniyadda lasoo gudbiyay ee loo qorsheeyay mid kasata oo kamid ah ujeeddooyinkan, sida loogu soo tixay qormada qorshaha, ayaa sidoo kale waxay keenayaan su'aal ah sida ay mudnaanta u kala siiyeen qolyihii qoray.

Lacago dhan 5.1 bilyan oo doollarka Maraykank ah ayaa lagu fulinayaa Qorshaha Heshiiska Cusub saddaxda sano ee soo socota (2014-2016) sida ay sheegayaan qoraalladii Qorshaha ee u danbeeyay oo Machadka HIPS uu arkay intaan lasii shaacin. In ka yar 15% ayaa loo qoondeeyay arrimaha amniga, in kayar 10%-na waxaa loo qoondeeyay sharci galinta siyaasadda, in ka yar 2%-na garsoorka. Koboca dhaqaale, soo gudbinta adeegyada bulshada iyo dakhli aruurintuna ay lagama maarmaan u yihiin sidii loo gaari lahaa Soomaaliya oo barwaaqo ah. Saddexda baahiyood ee qaranka mudnaanta u leh, si kastaba ha ahaatee, waxay u baahan yihiin xaalad daggan oo ammaan ah si wax looga qabto, taasoo sida hadda dhaqaalaha ku qoran qorshan loogu qoondeeyay aysan caawinayn in tallaabooyin wax ku ool ah la qaado.

Midaynta ciidamada qalabka sida, hub ka dhigista kooxaha haysta hubka sharci darrada ah, iyo cirib tiridda al-Shabaab ayaa lagama maarmaan ah haddana ay caqabado ka jiraan sidii loo hirgalin lahaa. Ololaha looga soo horjeedo al-Shabaab ayaa gaabiyey iyadoo cidamadda AMISOM-na hawlgalkoodi is dhimay, tasoo siisay kooxda al-Shabaab inay dib isu soo abaabulaan, weerarrada ay kusoo qaadaan magaalada Muqdishana ay si aad ah sare ugu kacaan tan iyo markii ay magaalada ka baxeen sanadkii 2011-ka.

Hergalinta maalgshi wayn oo ka muuqda horumarka dhaqaalaha iyo adeegyada bulshada inta ay al-Shabaab gacanta ku hayaan qaybo kamida ah waddanka magaalada Muqdishana ka gaysanayaan falal argagaxisonimo oo khalkhal galinaya dagganaanshaha amniga, ayaa ah arrin aan suurto galaynin oo waqti iyo hantiba ku dhummayaan haddii la damco in la fuliyo. Muhiimadda soo afjaridda dastuurka iyo u diyaar garowga doorashooyin qaran ayaa sidoo kale mudnaan leh. Waxaa la filayaa qorshaynta lacagaha loogu talo galay hawlgalinta Qorshaha Heshiiska Cusub ee lagu soo bandhigayo Brussels inuu noqdo mid ka tarjumaya baahida dhabtaa iyo sida mudnaanta ay u kala leedahay.

Wada shaqeyn waxtar leh

Dowladda Federaalku waxay ku tiirsan tahay AMISOM si ay u badbaaddo, beesha caalamkana waxay ugu tiirsan tahay taageero diblomaasiyadeed. Ku tiirsanaantan waxay Dowladda Federaalka ku keentay ciriiri. Xaaladda amniga ee koonfurta Soomaaliya dowladda uma saamaxeyso inay gooni u socod noqoto. Deeqa bixiyayaaha ayaa ajandaha dajiya lacagtana bixi, ama waa in dowladdu ay is dabbarto oo ay kufto. Kaddib sannado badan oo ay meesha ugu hooseysay ugua jirtay halbeegyada musuqmaasuqa ee hey'adaha Freedom House iyo Transparency International, shakiga beesha caalamka ay ka qabto inay lacag toos u siiso dowladda waa mid loo qaateen ah.

Hannaanka Heshiiska Cusub wuxuu xoojinayaa muhimmadda ay leedahay in la dhiso tayada dowladda, si ay u asteysato ajanadaheeda qaran. Taageerayaasha mashruuca Compact waxay yaboohayaan inay deeqdooda marsiinayaan hey'adaha maxalliga ah iyo kuwa caalamiga ah. Iyadoo la tixgalinayo guulaha kooban ee laga gaaray dadaalladii hore ee caalamiga ahaa ayuu heshiiska Compact wuxuu culeys ku saarayaa dowladda inay "hubiso in taageerayaasha caalamiga ah ay taageeraan hannaan nabadda, xasilloonida iyo horumarka Soomaaliya ka shaqeeya". In sidaas loo qiray khaladaadkii hore isla markaana axdi loo galay sidii ay Soomaaliya dib ugu heli laheyd dhabbaha nabadda iyo xasilloonida waa arrin lagu naalloon karo.

Beesha caalamku ma ahan qowmiyad is huwan ee waa dalal kala duwan, hey'ado yo dhinacyo kale oo masaalix kala duwan ka leh dalka Soomaaliya. Si ay u hesho deeq dhaqaale, Soomaaliya waxaa marar badan lagu khasbay inay is waafajiso masaalix iska hor imaaneysa. Wada shaqeyn suubban iska hor imaad ma yeelaneyso.

Inkastoo dowladaha laga fili karo inay kubbadda siyaasadeed ciyaaraan, haddana halbeegyada lagu qiiman doono guusha hannaanka Heshiiska Cusub waa sida la isku waafajiyo dadaallada kala duwan ee doonaya inay nabadaynta Soomaaliya taageeraan. Sida looga filayo Soomaalida inay hufnaan iyo isla xisaabtan ku sifoobaan oo kale ayaa beesha caalamkana looga filayaa inay u hoggaansanto mabaadi'ida lagu qoray Hehsiiska Cusub

Howlgalka mideysan ee Qaramada Midoobay (UNSOM), oo uu hoggaamiyo danjiro Nick Kay, ayaa si xooggan u amba qaaday inuu mideeyo hey'adaha Qaramada Midoobay ee kala baahsanaa, lana shaqeeyo dowladda iyo bulshada rayidka ah. Si ay dib ugu soo ceshato kalsoonidii ay shacabku ku qabeen, Qaramada Midoobay waxaa la gudboon inay u hoggaansanto mabaadi'idan, si ay u tusaale ugu noqoto dhinacyada kale ee doonaya inay dalka ka howl-galaan.

Gunaanad

Xukunka Dowladda Federaalku hadda ma dhaafsiisna dhowr magaalo. Sidaas darteed, Soomaalida qaar ayaanan u arag dowladdu inaysan wada matalin shacabka Soomaaliyeed. Heshiiska Jubbooyinka ee dhawaan la saxiixay ayaa taas wax lamid ah khasbay . Puntland xiriirka aya u jartay Dowladda Federaalka., waxay mar walba ugu yeertaa 'dowladda Muqdisho'. Somaliland muddo dheer ayay maqaam gaar laheyd.

Xannibaadahan xagga madax bannaanida ah waxay khasbayaan in si dhab ah loo baadi goobo hannaan uu shacabku hoggaamiyo, bulshada rayidka ahna lala tashado. Wada tashi ballaaran oo lala yeesho bulshada rayidka ah ee Muqdisho iyo meelaha kaleba waxaa kasoo bixi lahaa degdegta loo qabto amni iyo siyaasad loo dhan yahay oo xalaal ah, kuwaas oo sal u noqon kara horumar weyn.

Sidaas oo ay tahay, Heshiiska Cusub wuxuu horseedi karaa billow cusub oo dhex mara beesha caalamka iyo Soomaalida. Mabaadi'ida heeshika Compact waxay suura galin karaan wada shaqeyn hagaagsan iyo tixgalinta talooyinka bulshada rayidka ah. Ballanta loo qaaday in la mideyn doono dhammaan howlgallada Qaramada Midoobay waa mid looga gudbi karo siyaabihii hore ee lagu wada shaqeyn jiray.

Guusha New Deal-ku waxay ku xirnaan doontaa siday uga go'an tahay Dowladda Federaalka iyo beesha caalamka inay ku dhagaan mabaad'iida heshiiska.

Tubta xigta

Casharradii ay aheyd in laga barto 23 sano oo ay beesha caalamku ku rafaneysay Soomaaliya waa kuwa aan halkan lagu soo koobi karin. Balse afar halbeeg ayaa qeexi doonta guusha ama guul-darrada Hehsiiska Cusub

Kow, wada shaqeyn cadaalad ah waa biyo kama dhibcaan. Soomaalidu waxay muddaba dareensanaayeen inaysan is caawin karin, iyadoo beesha caalamku ay wixii ay xal u aragto soo qaddimeysay. Waxaana xalkaas kamid ah fara galin aan loo baahneyn, taageerada hoggaamiye kooxeedyada iyo siyaasado khaldan. Heshiiska Cusub wuxuu ballan qaadayaa inuu xalliyo dhibaatadaas daxaleysatay, isagoo ku baaqaya iskaashi ka dhaxeeya dowladda, shacabka iyo deeq bixyayaasha. Sidaas darteed, waxaa habboon in la ballaariyo wada tashiga si loo ogaado baahida shacabka.

Labo, waa muhiim in la tixgaliyo madax-bannaanida Soomaaliya. Inkastoo ay Soomaalida la gudboon tahay inay khilaafka dhexdooda ah soo xalliyaan, haddana beesha caalamku waa inay ixtiraamtaa midnaanta dhulka iyo hey'adaha Soomaaliyeed. Fara galin dano gurracan laga leeyahay iyo taageerada kooxaha iyadoo la eexanayo hey'adaha qaranka waxaa caddaatay inaysan miro dhal aheyn. Waa muhiim in la taageero maamul-goboleedyada, balse ma ahan in la wiiqo dadaalka lagu dhisayo hey'adaha qaran.

Saddex, beesha caalamku waa inay ballaan qaadaa hufnaan iyo isla xisaabtan laga geesood ah. Walaaca laga qabo musuqmaasuq baahay, maamul xumo iyo boob waa loo qaateen, dowladda Soomaaliyana waa inay la tacaashaa. Dhismaha lala soo daahay ee Guddiga La Dagaallanka Musuqmaasuqa oo laga howl galiyo dad karti iyo hufnaan ku sifoobay waa mid degdeg loogu baahan yahay. Walaac intaas la eg waxaa laga qabaa hey'adaha caalamiga ah ee aan kalsoonida ku qabin kartida shacabka Soomaalida. Hey'adahaas waxaa laga filayaa heerka caddeymaha ee hey'adaha qaranka looga fadhiyo.

Afar, waa in beesha caalamku ay wuxuun isku raacdo si hore loogu socdo. Masaalixda tartameysa way wareeriyeen Soomaalida, xaaladdoodana way uga sii dareen. Haddii la waayo aragti mideysan oo caalami ah, waxaa halis loogu jiraa in xaaladdu sideeda iska sii ahaato. Sida ay u wada shaqeeyaan beesha caalamka, Dowladda Federaalka iyo shacabka Soomaaliyeed ayaa qeexi doonta guusha heshiiska Heshiiska Cusub ee Soomaaliya.

Waa laga yaabaa in qarankoodu uu burbursan tahay, balse shakhsiyadda shacabka Soomaaliyeed waa mid si aan caadi aheyn u xooggan. Heshiiska Cusub wuxuu noqon doonaa mid si weyn uga duwan sidii hore, waxaan la filayaa in si dhab ah loola shaqeeyo Soomaalida inta ay ku jiraan wajiga dib u dhiska. Taasina waa inay billaabataa maalinta ku xigta marka Heshiiska Cusub lagu rasmiyeeyo Brussels.

Machadka Heritage ee Daraasaadka Siyaasadda waa xarun cilmi baaris oo madax bannaan, dhexdhexaad ah, aan macaash doon aheyn oo fadhigeedu Muqdisho yahay. Iyadoo ah xaruntii maskax-maalka ee ugu horreysay Soomaaliya, hadafkeedu waa inay xog iyo saameyn ku yeelato jaan-goynta go'aammada siyaasiga ah, iyadoo u mareysa daraasado cilmi-baaris iyo falanqeyn ku saleysan. Machadku wuxuu kaloo doonayaa inuu ka qayb qaato hana-qaadka iyo hirgalinta dhaqan aqoon iyo cilmi-baaris ku saleynsan.

www.heritageinstitute.org • info@heritageinstitute.org

© MACHADKA HERITAGE EE DARAASAADKA SIYAASADDA, 2013